
Till:

Klimat- och näringslivsdepartementet

e-post: kn.remissvar@regeringskansliet.se

kopia till: kn.me.remissvar@regeringskansliet.se

Diarienummer KN2025/01543

Remissvar angående Tidigt besked om lämplig användning av mark och vatten (SOU 2025:88)

Matfiskodlarna Sverige AB har tagit del av Klimat- och näringslivsdepartementet remiss av SOU 2025:88 - Tidigt besked om lämplig användning av mark och vatten.

Utredningens uppdrag har sammanfattningsvis varit att analysera möjligheterna att samla bestämmelser om hushållning i en särskild lag och ta ställning till hur ett besked om det allmännas grundläggande syn på lämpligheten av en viss verksamhet på en viss plats skulle kunna lämnas i ett tidigt skede. Av uppdraget framgår att detta bör övervägas utan att utvärdera den betydelse och funktion som de grundläggande bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden, inklusive riksintressesystemet, har. Syftet med uppdraget har varit att främja investeringsviljan och korta den totala tidsåtgången för tillståndsprocessen.

Matfiskodlarna Sverige AB är en branschorganisation för svenska fiskuppfödare.

(www.matfiskodlarna.se). Våra medlemsföretag berörs av vissa delar i rubricerad remiss och vi önskar därför lämna följande synpunkter. Av tidsskäl lyfter vi inte alla synpunkter utan har valt att fokusera på vissa delar av föreslagna författningsförslag.

Sammanfattande synpunkter

Matfiskodlarna konstaterar att utredningens förslag innebär att vattenbruket även fortsättningsvis omfattas av hushållningsbestämmelserna och därmed formellt ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra bedrivandet av näringen. Detta är principiellt viktigt och välkommet. Matfiskodlarna har därför inget att invända emot föreslagen lydelse i första stycket av 5 §. Matfiskodlarna anser dock att vattenbruket ska inkluderas i 5 § andra stycke.

Matfiskodlarna menar på att det borde ha ingått i utredningsuppdraget att även se över om andra intressen ska inkluderas. Konsekvensen av att vattenbruket inte är inkluderat i andra stycket blir att vattenbruket i praktiken saknar skydd mot åtgärder som kan försvåra näringens bedrivande. Att exkludera vattenbruket innebär att näringen riskerar att förlora i konkurrens mot andra intressen, även där dess bidrag till livsmedelsförsörjning, beredskap och totalförsvar borde väga tungt.

Synpunkter

Förslag till lag om hushållning med mark- och vattenområden

1 1 § i förslaget till 2 kap. Hushållningsbestämmelser förslås följande lydelse:

God hushållning: 1 § Mark, vatten och fysisk miljö i övrigt ska användas så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas.

Med långsiktigt god hushållning avses att mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

Matfiskodlarna anser att det kan behöva förtydligas att aspekterna *ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk* ska väga lika tungt vid en samlad bedömning av god hushållning av mark- och vattenområden för att tillgodose samhällets behov och utveckling. Detta med anledning av att miljöbalkens nuvarande inledande bestämmelser och den tillämpning och praxis som utvecklats över tid har inneburit att det är miljömässig hållbarhet som är den mest framträdande dimensionen i miljöbalken. I balkens mål och tillämpningsområde nämns att mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt ska användas så att en långsiktigt god hushållning tryggas ur ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt. Detta antyder att det finns en viss hänsyn till både ekonomisk och social hållbarhet i bestämmelsen. Men när vi sedan ser på hur bestämmelsen implementerats och tillämpas i miljöbedömningar och miljöprövningar, har social- och ekonomisk hållbarhet en mycket liten betydelse, det är den miljömässiga dimensionen som är mest framträdande.

1 2 - 3 §§ i förslaget till 2 kap. Hushållningsbestämmelser används begreppet ”stora mark- och vattenområden” samt ”särskilt känsliga från ekologisk synpunkt”. Båda dessa begrepp öppnar upp för tolkning av vad som är stort och vad som är särskilt känsligt. När vi använder oss av begrepp som är otydliga och öppnar upp för tolkning skapar vi processer som riskerar att ta lång tid, upplevs rättsosäkra, skapar osäkerhet kring vilket bedömningsunderlag som krävs för att avgöra om området är ”stort” och ”särskilt känsligt” med mera. Matfiskodlarna ställer sig tveksam till om 2- 3 §§ verkligen behövs för att särskild hänsyn ska tas till särskilda markanvändningsintressen. Denna typ av bedömning bör kunna rymmas inom föreslagen utformning av 2 kap. 1 §.

1 5 § i förslaget till 2 kap. Hushållningsbestämmelser föreslås att bestämmelsen i 3 kap. 5 § miljöbalken flyttas till 2 kap. Hushållningsbestämmelserna och placeras i 5 §. Den enda språkliga ändringen är att ordet skall ersättas med ska och får följande lydelse:

Mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen eller yrkesfisket eller för vattenbruk ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringarnas bedrivande.

Områden som är av riksintresse för rennäringen eller yrkesfisket ska skyddas mot åtgärder som avses i första stycket.

Matfiskodlarna har inget att invända emot föreslagen lydelse i första stycket av 5 §. Förslaget innebär att vattenbruket även fortsättningsvis omfattas av hushållningsbestämmelserna och därmed formellt ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra bedrivandet av näringen. Detta är principiellt viktigt och välkommet.

Matfiskodlarna anser dock att vattenbruket ska inkluderas i andra stycket enligt följande:

*Områden som är av riksintresse för rennäringen, yrkesfisket eller **vattenbruket** ska skyddas mot åtgärder som avses i första stycket.*

Matfiskodlarna menar på att det borde ha ingått i utredningsuppdraget att även se över om andra intressen ska inkluderas. Konsekvensen blir att vattenbruket i praktiken saknar skydd mot åtgärder som kan försvåra näringens bedrivande när det inte är inkluderat i andra stycket. Områden som är av riksintresse och är utpekade i andra stycket har ett helt annat skydd. I riksintresseområdena finns nationellt viktiga värden och kvaliteter. Hänsyn till dessa ska tas i fysisk planering, översikts- och detaljplanering samt vid tillståndsprövningar. Värdena inom ett område av riksintresse får inte påtagligt skadas. I nuvarande formulering har bara rennäringen och yrkesfisket den högre skyddsnivån.

Skyddet är inte lika starkt att inkluderas bara i första stycket. I propositionen till miljöbalken framkommer bland annat att:

"så långt möjligt", ligger att den avvägning som skall göras mellan det skyddade intresset och motstående intressen skall innefatta hänsynstagande till de praktiska och ekonomiska konsekvenserna av det skydd paragrafen ger. I första hand är avsikten att ge utrymme i det enskilda fallet för samhällsekonomiska hänsynstagande den, t.ex. med hänsyn till regionalpolitiska eller sysselsättningspolitiska intressen. Även konsekvenserna för berörda enskilda intressen skall vägas in. I uttrycket ligger dock också att enbart ekonomiska hänsynstaganden inte får äventyra de värden som bestämmelsen avser att skydda, annat än om en samlad bedömning i enlighet med 1 § visar att detta främjar en från allmän synpunkt god hushållning.

Med uttrycket "påtagligt kan påverka", utesluts bagatellartad påverkan. Endast sådana åtgärder åsyftas som kan ha en bestående negativ inverkan på det aktuella intresset eller som tillfälligt kan ha mycket stor negativ påverkan på detta.

Vattenbruket är en samhällsviktig näring som bidrar till Sveriges livsmedelsförsörjning och beredskap. Matfiskodlarna anser att vattenbruket ska inkluderas i andra stycket i syfte att öka skyddet mot åtgärder som kan försvåra näringens bedrivande och att regeringen ska ge berörda myndigheter i uppdrag att peka ut områden av riksintresse för vattenbruk.

I förslaget till 4 kap. 2 § om hushållningsbestämmelsernas tillämpning vid planläggning och prövning föreslås att försvarsintresset ska ges företräde vid lokalisering av anläggningar för totalförsvaret.

Matfiskodlarna vill här framhålla som en brist att det inte ingått i utredningsuppdraget att se över om ytterligare intressen bör omfattas av motsvarande företräde som totalförsvaret.

Sverige står inför svåra utmaningar när det gäller trygghet och beredskap. Vi behöver göra allt vi kan för att stärka tillgången till svensk mat från våra samhällsviktiga primärproducenter av livsmedel. Detta inkluderat bland annat vattenbruket, yrkesfisket och jordbruket.

Vi anser därför att det ska utredas vidare om dessa samhällsviktiga näringar ska ges företräde, mot bakgrund av deras betydelse för livsmedelsförsörjning, beredskap och totalförsvar.

Förslag till förordning om ändring i förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden

I förslaget till förordning om ändring i förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden framgår i 2 a § punkterna 1–12 vilka myndigheter som ansvarar för att lämna uppgifter om olika områden. I förslaget redovisas ansvariga myndigheter för riksintresse rennärning, yrkesfiske, naturvård, friluftsliv, kulturmiljövård och flera andra områden, men vattenbruket är fullständigt frånvarande. Detta eftersom vattenbruket inte är inkluderat i 5 § andra stycket. Utifrån Matfiskodlarnas förslag ovan att vattenbruket bör inkluderas behöver även ansvarig myndighet utpekas.

Genom att exkludera vattenbruket fråntas näringen det skydd och den status som följer av riksintresseklassning medför, trots att vattenbruket är en samhällsviktig livsmedelsproducent. Avsaknaden av utpekande och därmed även ansvarig myndighet innebär i praktiken att vattenbruket ställs utanför den struktur som är avsedd att värna näringar och intressen av nationell betydelse.

Matfiskodlarna ser med största allvar på att en näring som är central för Sveriges livsmedelsförsörjning och beredskap – såväl i fredstid som vid allvarliga störningar och ytterst i krig inte inkluderats.

Övriga synpunkter

Matfiskodlarna stödjer att riskintressebedömningar förs över till Regeringen. Matfiskodlarna anser dock att det är oklart hur processen för ansökan om områdesanvändningsbesked ska ske och vad som kommer att gälla i förhållande till bland annat miljöbalkens 2 kapitel allmänna hänsynsregler. Det är även oklart vad ansökningsunderlaget ska innehålla för uppgifter och hur föreslagna ändringar påverkar den totala handläggningstiden för en prövning av en verksamhet enligt miljöbalken eftersom ett separat beslut om områdesanvändningsbesked kan behövas. Det är även oklart om förslaget innebär ökad administrativa kostnader för företagen, beaktat kostnader för arbetet med ärenden om områdesanvändningsbesked.

Wenche Hansen, VD

Matfiskodlarna Sverige AB

Tfn +46(0)73-095 98 39

E-post: wenche@matfiskodlarna.se